

Dnešní látka:

- ▶ Od okrajových úloh v 1D k o. ú. ve 2D
- ▶ Laplaceův diferenciální operátor
- ▶ Variačně formulované okrajové úlohy pro parciální diferenciální rovnice a metody jejich přibližného řešení
- ▶ Zobecněná derivace
- ▶ Obecná Dirichletova, Neumanova a Newtonova okrajová podmínka

Literatura:

- ▶ Kapitoly 3 a 4 ze skript *Karel Rektorys: Matematika 43*, ČVUT, Praha, 2001.
- ▶ Kapitola IV z knihy *Karel Rektorys: Variační metody v inženýrských problémech a v problémech matematické fyziky*, SNTL, Praha, 1974.
- ▶ Text přednášky na webových stránkách přednášejícího.

Co jsme udělali:

$$-(p(x)u')' + q(x)u = f, \quad u(a) = 0 = u(b)$$

$$Au = f, \quad u \in \mathcal{D}(A)$$

$$\min_{v \in H_A} F(v),$$

kde $Au = -(p(x)u')' + q(x)u$ a $F(v) = (v, v)_A - 2(f, v)$.

A je symetrický a pozitivně definitní operátor ($p(x) > 0$ pro $a \leq x \leq b$; s $q(x)$ je to složitější, ale $q(x) \geq 0$ stačí).

H_A je zúplnění $\mathcal{D}(A)$ (doplnění $\mathcal{D}(A)$ o další funkce - limity).

(Av, w) & int. po částech = $(v, w)_A$

Zobecnění do 2D a 3D?

Variačně formulované okrajové úlohy pro parciální diferenciální rovnice.

Laplaceův operátor

v $\mathbb{R}^2$ (E_2)

$$\Delta = \frac{\partial^2}{\partial x_1^2} + \frac{\partial^2}{\partial x_2^2}, \quad \Delta u = \frac{\partial^2 u}{\partial x_1^2} + \frac{\partial^2 u}{\partial x_2^2}.$$

v $\mathbb{R}^3$ (E_3)

$$\Delta = \frac{\partial^2}{\partial x_1^2} + \frac{\partial^2}{\partial x_2^2} + \frac{\partial^2}{\partial x_3^2}, \quad \Delta u = \frac{\partial^2 u}{\partial x_1^2} + \frac{\partial^2 u}{\partial x_2^2} + \frac{\partial^2 u}{\partial x_3^2}.$$

Laplaceova rovnice v $\mathbb{R}^2$

$$\Delta u = 0.$$

Řešení např. $u = 5x_1 + 9x_2$, $u = 8x_1^2 - 8x_2^2$.

Poissonova rovnice v $\mathbb{R}^2$

$$-\Delta u = f,$$

kde $f \in C(\mathbb{R}^2)$ je zadaná funkce.

Pro $f = 2 \sin x_1 \cos x_2$, řešení např. $u = \sin x_1 \cos x_2$.

Obdobně Poissonova rovnice v $\mathbb{R}^3$: $-\Delta u = f$.

Laplaceův operátor se hojně vyskytuje ve fyzice (rovnice pro elektrický nebo gravitační potenciál, vedení tepla, šíření vln).

Poznámka: Znaménko minus z důvodů, kterým porozumíme později. Formulace se znaménkem plus je matematicky také správná, jen by pak ve fázi zobecnění problému bylo nutné rovnici vynásobit číslem -1 .

Okrajové úlohy pro Poissonovu (Laplaceovu) rovnici

Oblast $\Omega \subset \mathbb{R}^n$: otevřená, omezená a souvislá množina v $\mathbb{R}^n$.

Předpoklady: Ω je omezená oblast a její **hranice** Γ (často též značeno $\partial\Omega$) je **lipschitzovská**.

Okrajová úloha: $-\Delta u = f$ v Ω a na Γ okrajová podmínka

- ▶ **Dirichletova:** $u = g$ na Γ , kde funkce g je na hranici Γ předepsána;
- ▶ **Neumannova:** $\frac{\partial u}{\partial \nu} = h$ na Γ , kde funkce h je zadána na hranici Γ (derivace řešení podle jednotkové vnější normály ν);
- ▶ **Newtonova:** $\frac{\partial u}{\partial \nu} + \alpha u = h$ na Γ , kde funkce α a h jsou zadány na hranici Γ .

Dirichletův (Neumannův, Newtonův) problém pro Poissonovu rovnici.

Dirichletův problém pro Poissonovu rovnici podrobněji

$\Omega \subset \mathbb{R}^2$, $f \in C(\Omega)$, $g \in C(\Gamma)$

Hledáme funkci u , která splňuje

- ▶ je spojitá v uzavřené oblasti $\bar{\Omega} = \Omega \cup \Gamma$;
- ▶ má v Ω spojitě parciální derivace $\frac{\partial^2 u}{\partial x_1^2}$ a $\frac{\partial^2 u}{\partial x_2^2}$
a splňuje v Ω rovnici $-\Delta u = f$;
- ▶ v každém bodě hranice Γ platí $u = g$.

Stručně $u \in C^2(\Omega) \cap C(\bar{\Omega})$,

$$-\Delta u = f \text{ v } \Omega,$$

$$u = g \text{ na } \Gamma.$$

Každou funkci s těmito vlastnostmi nazýváme (klasickým) řešením Dirichletova problému pro Poissonovu rovnici.

Obdobně pro $\Omega \subset \mathbb{R}^3$, $\Omega \subset \mathbb{R}^n$ a pro $f = 0$ (Dirichletův problém pro Laplaceovu rovnici).

Existuje (klasické) řešení?

Ano – pro speciální Ω , f a g . Obecně ale existence klasického řešení není zaručena.

Je možné úlohu formulovat pomocí operátoru a přejít k variačním metodám?

Pro jednoduchost předpokládejme $g = 0$.

Pak **operátor** $A : \mathcal{D}(A) \rightarrow C(\Omega)$ je dán předpisem $Au = -\Delta u$ a definičním oborem

$$\mathcal{D}(A) = \{u \in C^2(\overline{\Omega}) : u|_{\Gamma} = 0\}.$$

V 1D byla pro přechod k zobecněnému řešení klíčová **symetrie operátoru** a **pozitivní definitnost operátoru** (pak bylo možné zúplnit/rozšířit $\mathcal{D}(A)$ na H_A a v H_A existovalo minimum funkcionálu energie).

Lze podobně postupovat i u Dirichletovy úlohy?

Co je obdobou integrace po částech, kterou známe z 1D úloh?

Greenova věta

Nechť Ω je oblast s lipschitzovskou hranicí a nechť funkce $f(x) = f(x_1, \dots, x_n)$ a $g(x) = g(x_1, \dots, x_n)$ jsou spojité v $\Omega \cup \Gamma$ včetně parciálních derivací $\partial f / \partial x_i$, $\partial g / \partial x_i$ pro některý index i . Pak platí

$$\int_{\Omega} \frac{\partial f}{\partial x_i} g \, dx = \int_{\Gamma} f g \nu_i \, dS - \int_{\Omega} f \frac{\partial g}{\partial x_i} \, dx,$$

kde ν_i je i -tá souřadnice jednotkového vektoru vnější normály.

Poznámka: Greenova věta z MA3 pro vektorovou funkci f , tj.

$$\int_{\Gamma} f \cdot \nu \, ds = \int_{\Omega} \operatorname{div} f \, dx, \text{ plyne z nynější verze Gr. věty při volbě } g = 1.$$

Připomeňme, že i pro funkce $u, v \in C(\overline{\Omega})$ je **skalární součin** definován analogicky jako v případě 1D, tj.

$$(u, v) = \int_{\Omega} u(x)v(x)dx,$$

jde tedy o dvojný (případně trojný, vícerozměrný) integrál.

Operátor daný předpisem $Au = -\Delta u$ je na $\mathcal{D}(A) = \{u \in C^2(\overline{\Omega}) : u|_{\Gamma} = 0\}$ **symetrický**.

Díky Greenově větě totiž pro $u, v \in \mathcal{D}(A)$ platí

$$(Au, v) = (u, Av) = \int_{\Omega} \nabla u \cdot \nabla v dx,$$

neboť integrály přes hranici Γ jsou nulové.

Operátor A je pozitivní:

$$u \in \mathcal{D}(A), u \neq 0 \Rightarrow (Au, u) = \int_{\Omega} \nabla u \cdot \nabla u \, dx > 0.$$

Je pozitivně definitní?

Friedrichsova nerovnost [K. Rektorys: Variační metody . . . , SNTL, Praha, 1974 (upraveno)]

Nechť Ω je oblast s lipschitzovskou hranicí; uvažujme funkce z prostoru $C^1(\Omega \cup \Gamma)$. Pak existuje kladná konstanta c , závislá na Ω , ale nezávislá na funkcích z $C^1(\Omega \cup \Gamma)$ a taková, že pro každou funkci $u \in C^1(\Omega \cup \Gamma)$ platí

$$\sum_{k=1}^n \int_{\Omega} \left(\frac{\partial u}{\partial x_k} \right)^2 dx + \int_{\Gamma} u^2(S) dS \geq c \int_{\Omega} u^2(x) dx = c \|u\|_{L_2(\Omega)}^2.$$

Díky Friedrichsově nerovnosti pro $u \in \mathcal{D}(A)$ (je tedy $u = 0$ na Γ) platí

$$\begin{aligned}(Au, u) &= \int_{\Omega} \nabla u \cdot \nabla u \, dx = \sum_{k=1}^n \int_{\Omega} \left(\frac{\partial u}{\partial x_k} \right)^2 dx \\ &\geq c \int_{\Omega} u^2(x) \, dx = c \|u\|_{L_2(\Omega)}^2.\end{aligned}$$

Operátor A je tudíž pozitivně definitní.

Můžeme tedy (vyšedše z operátorové rovnice $Au = f$)

- ▶ definovat energetický skalární součin $(u, v)_A = (Au, v)$ a energetickou normu $\|u\|_A = \sqrt{(Au, u)}$;
- ▶ definovat prostor H_A jako zúplnění prostoru $\mathcal{D}(A)$;
- ▶ definovat na H_A funkcionál energie $F(u) = (u, u)_A - 2(f, u)$;
- ▶ definovat zobecněné řešení rovnice $Au = f$ jako funkci $u \in H_A$, v níž F nabývá svého minima na H_A (minimum existuje);
- ▶ hledat přibližné řešení u_k Ritzovou metodou, tj. hledat koeficienty $a_1, \dots, a_k$ v lineární kombinaci $u_k = a_1 v_1 + \dots + a_k v_k$, kde funkce $v_1, \dots, v_k$ jsou pevně dány a u_k minimalizuje hodnotu funkcionálu energie na prostoru všech lineárních kombinací funkcí $v_1, \dots, v_k$.

Několik obrázků bazových funkcí pro Ritzovu metodu

$\Omega = (0, L_1) \times (0, L_2)$ (obdélník)

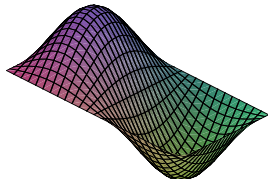
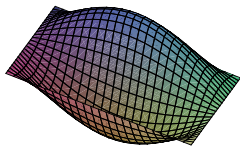
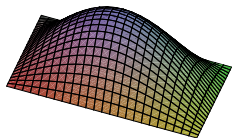
Trigonometrická báze

$$v_1 = \sin \frac{\pi x_1}{L_1} \sin \frac{\pi x_2}{L_2},$$

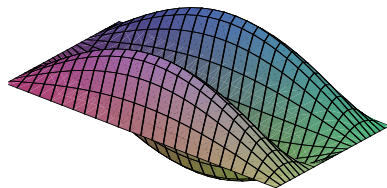
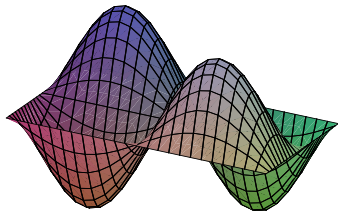
$$v_2 = \sin \frac{2\pi x_1}{L_1} \sin \frac{\pi x_2}{L_2}, \quad v_3 = \sin \frac{\pi x_1}{L_1} \sin \frac{2\pi x_2}{L_2},$$

$$v_4 = \sin \frac{3\pi x_1}{L_1} \sin \frac{\pi x_2}{L_2}, \quad v_5 = \sin \frac{2\pi x_1}{L_1} \sin \frac{2\pi x_2}{L_2}, \quad v_6 = \sin \frac{\pi x_1}{L_1} \sin \frac{3\pi x_2}{L_2},$$

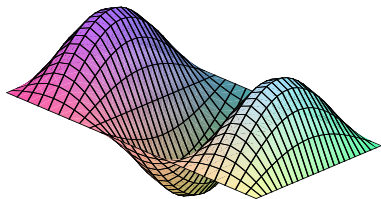
.....

$$\sin \frac{2\pi x_1}{L_1} \sin \frac{2\pi x_2}{L_2}$$

$$\sin \frac{3\pi x_1}{L_1} \sin \frac{\pi x_2}{L_2}$$

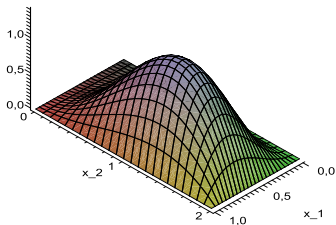
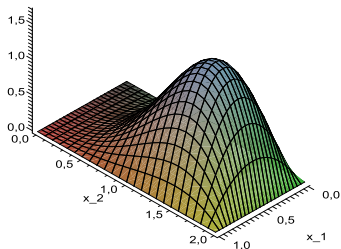
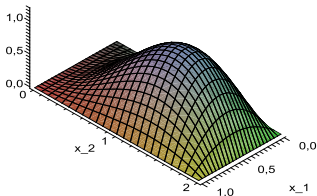
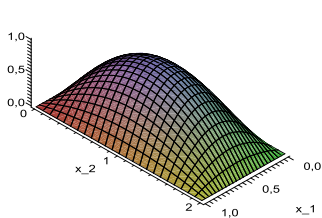

$$\sin \frac{\pi x_1}{L_1} \sin \frac{3\pi x_2}{L_2}$$

Polynomiální báze

$$g = x_1 x_2 (L_1 - x_1)(L_2 - x_2)$$

$$v_1 = g, \quad v_2 = x_1 g, \quad v_3 = x_2 g, \quad v_4 = x_1^2 g, \quad v_5 = x_1 x_2 g, \quad v_6 = x_2^2 g, \dots$$

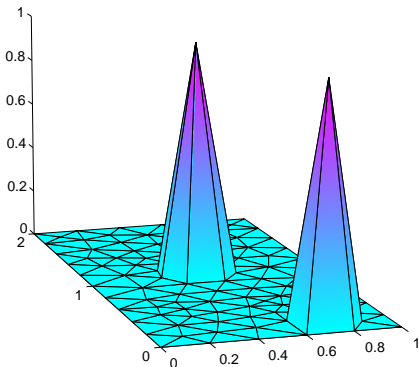

Metoda konečných prvků (MKP)

různé typy spojitých bázových funkcí s malým nosičem.

Nejjednodušší – po částech lineární.

Na rozdíl od předchozí báze (Ritzova metoda), tato báze zajistí, že výsledná soustava lineárních algebraických rovnic bude mít řídkou matici.

Obě metody (Ritzova, MKP) opět vedou k řešení soustavy lineárních algebraických rovnic přímou nebo iterační metodou.

Sestavení soustavy (její matice a pravé strany) je pracné kvůli integraci, používá se integrace numerická.

Vraťme se ještě k původní úloze a minimalizaci funkcionálu energie.

Nechť $u \in H_A$ je bodem minima energetického funkcionálu a $v \in H_A$. Definujme $\phi(t) = F(u + tv)$ a upravme

$$\begin{aligned}\phi(t) &= F(u + tv) = (u + tv, u + tv)_A - 2(f, u + tv) \\ &= (u, u)_A + 2t(u, v)_A + t^2(v, v)_A - 2(f, u) - 2t(f, v).\end{aligned}$$

Z podmínky minima $\phi'(0) = 0$ (čárka značí derivaci dle t). Tedy

$$(u, v)_A = (f, v)$$

musí platit pro $\forall v \in H_A$.

Opět se tedy setkáváme s ekvivalentní úlohou: Najdi $u \in H_A$ takové, že platí

$$(u, v)_A = (f, v) \quad \forall v \in H_A,$$

kteřá má totéž zobecněné řešení u jako minimalizace funkcionálu energie. Tuto formulaci můžeme odvodit i bez minimalizace funkcionálu energie.

Jiná cesta k zobecněnému řešení

Jestliže $-\Delta u = f$ v $\Omega \subset \mathbb{R}^2$, pak

$$-\int_{\Omega} \Delta u v \, dx = \int_{\Omega} f v \, dx \quad (1)$$

pro každou funkci v z vhodného "velkého" prostoru ?.

S užitím Greenovy věty a $u = 0$ na Γ odvodíme slabě formulovanou úlohu: Najdi funkci $u \in ?$ takovou, aby platilo

$$\int_{\Omega} \left(\frac{\partial u}{\partial x_1} \frac{\partial v}{\partial x_1} + \frac{\partial u}{\partial x_2} \frac{\partial v}{\partial x_2} \right) dx = \int_{\Omega} f v \, dx \quad \forall v \in ?. \quad (2)$$

Potřebujeme, aby takto formulovaná úloha měla jednoznačné řešení u , které sice nemusí ležet v $C^2(\overline{\Omega})$, avšak v případě, že náhodou $u \in C^2(\overline{\Omega})$, aby platilo $-\Delta u = f$ v Ω a $u = 0$ na Γ . Ukáže se (netriviálně), že na místě ? potřebujeme prostor (Sobolevův), jenž splývá s prostorem H_A známým z úvah o minimu funkcionálu energie (zúplnění $\mathcal{D}(A)$).

Jak si představit funkce z $H_A =$ Sobolevova prostoru $\dot{W}^{1,2}(\Omega)$?

$\dot{W}^{1,2}(\Omega) = \{u \in L^2(\Omega) : \partial u / \partial x_1, \partial u / \partial x_2 \in L^2(\Omega), u|_{\Gamma} = 0\}$,

kde však **derivace jsou zobecněné**:

Řekneme, že funkce $v_i \in L^2(\Omega)$ je zobecněnou první parciální derivací podle proměnné x_i funkce $u \in L^2(\Omega)$, platí-li pro každou funkci $\phi \in C_0^\infty(\Omega)$

$$\int_{\Omega} v_i \phi \, dx = - \int_{\Omega} u \frac{\partial \phi}{\partial x_i} \, dx, \quad (3)$$

kde $C_0^\infty(\Omega)$ je prostor všech funkcí nekonečně spojitě diferencovatelných v Ω a nulových v nějakém okolí hranice oblasti Ω . Jestliže $u \in C^1(\Omega)$, pak $v_i \equiv \partial u / \partial x_i$ a v_i je parciální derivace funkce u v klasickém smyslu. V pozadí (3) stojí Greenova věta.

Platnost $u|_{\Gamma} = 0$ též v jistém zobecněném smyslu (nulová stopa funkce).

Prostor H_A byl sice původně definován pomocí operátoru A , ale lze jej definovat přímo, bez operátoru A . Značí se $\dot{W}^{1,2}(\Omega)$; pro $\Omega \subset \mathbb{R}^2$

$$\dot{W}^{1,2}(\Omega) = \{u \in L^2(\Omega) : \partial u / \partial x_1, \partial u / \partial x_2 \in L^2(\Omega), u|_{\Gamma} = 0\}.$$

Ještě obecnější (bez podmínky nulovosti na hranici) je prostor $W^{1,2}(\Omega)$ (Sobolevův prostor)

$$W^{1,2}(\Omega) = \{u \in L^2(\Omega) : \partial u / \partial x_1, \partial u / \partial x_2 \in L^2(\Omega)\}.$$

Jest $\dot{W}^{1,2}(\Omega) \subset W^{1,2}(\Omega)$.

Na obou prostorech je definován speciální skalární součin funkcí (užívá i derivace!)

$$\begin{aligned}(u, v)_{W^{1,2}(\Omega)} &= (u, v)_{L^2(\Omega)} + \left(\frac{\partial u}{\partial x_1}, \frac{\partial v}{\partial x_1} \right)_{L^2(\Omega)} + \left(\frac{\partial u}{\partial x_2}, \frac{\partial v}{\partial x_2} \right)_{L^2(\Omega)} \\ &= \int_{\Omega} uv \, dx + \int_{\Omega} \frac{\partial u}{\partial x_1} \frac{\partial v}{\partial x_1} \, dx + \int_{\Omega} \frac{\partial u}{\partial x_2} \frac{\partial v}{\partial x_2} \, dx.\end{aligned}$$

Norma $\|u\|_{W^{1,2}(\Omega)} = \sqrt{(u, u)_{W^{1,2}(\Omega)}}$.

Prostor $W^{1,2}(\Omega)$ (i $\dot{W}^{1,2}(\Omega)$) je úplný (každá posloupnost cauchyovská v normě $\|u\|_{W^{1,2}(\Omega)}$ má limitu z $W^{1,2}(\Omega)$).

Shrnutí

Klasické řešení úlohy: najít $u \in C^2(\Omega) \cap C(\overline{\Omega})$, aby

$$\begin{aligned} -\Delta u &= f \text{ v } \Omega \subset \mathbb{R}^2, \\ u &= 0 \text{ na } \Gamma. \end{aligned}$$

Slabé řešení úlohy: najít $u \in \dot{W}^{1,2}(\Omega)$, aby

$$\int_{\Omega} \nabla u \cdot \nabla v \, dx = \int_{\Omega} f v \, dx \quad \forall v \in \dot{W}^{1,2}(\Omega). \quad (4)$$

(Odpovídá nulové derivaci funkcionálu energie v každém směru $v \in \dot{W}^{1,2}(\Omega)$.)

Díky symetrii operátoru je (4) ekvivalentní minimalizaci funkcionálu energie na $H_A \equiv \dot{W}^{1,2}(\Omega)$, řešení u je v obou případech stejné.

Přibližné řešení rovnice

$$\int_{\Omega} \left(\frac{\partial u}{\partial x_1} \frac{\partial v}{\partial x_1} + \frac{\partial u}{\partial x_2} \frac{\partial v}{\partial x_2} \right) dx = \int_{\Omega} f v dx \quad \forall v \in \dot{W}^{1,2}(\Omega)$$

na podprostoru $V_m \subset \dot{W}^{1,2}(\Omega)$ konečné dimenze opět ve tvaru lineární kombinace bázových funkcí v_i , tj. $u_m = \sum_{i=1}^m c_i v_i$,

$$\int_{\Omega} \left(\frac{\partial \sum_{i=1}^m c_i v_i}{\partial x_1} \frac{\partial v}{\partial x_1} + \frac{\partial \sum_{i=1}^m c_i v_i}{\partial x_2} \frac{\partial v}{\partial x_2} \right) dx = \int_{\Omega} f v dx,$$
$$\sum_{i=1}^m c_i \int_{\Omega} \left(\frac{\partial v_i}{\partial x_1} \frac{\partial v}{\partial x_1} + \frac{\partial v_i}{\partial x_2} \frac{\partial v}{\partial x_2} \right) dx = \int_{\Omega} f v dx \quad \forall v \in V_m.$$

Místo testování funkcemi $v \in V_m$ stačí užít jen $v_1, \dots, v_m$.
Dostaneme soustavu m lin. alg. rovnic pro neznámý vektor $c = (c_1, \dots, c_m)^T$,

$$(v_i, v_1)_A c_1 + (v_i, v_2)_A c_2 + \dots + (v_i, v_m)_A c_m = (f, v_i), \quad i = 1, 2, \dots, m.$$

Tuto soustavu známe z Ritzovy metody a z MKP!!!

Obečná Dirichletova okrajová podmínka, říká se jí **stabilní** a ovlivňuje prostor funkcí.¹

Klasické řešení úlohy: najít $u \in C^2(\Omega) \cap C(\bar{\Omega})$, aby

$$\begin{aligned} -\Delta u &= f \text{ v } \Omega \subset \mathbb{R}^2, \\ u &= g \text{ na } \Gamma. \end{aligned}$$

Slabé řešení úlohy: Vezměme takovou funkci $w \in W^{1,2}(\Omega)$, aby splňovala $w = g$ na Γ , pak hledáme funkci $u \in W^{1,2}(\Omega)$, pro niž

$$\begin{aligned} u - w &\in \dot{W}^{1,2}(\Omega), \\ \int_{\Omega} \nabla u \cdot \nabla v \, dx &= \int_{\Omega} f v \, dx \quad \forall v \in \dot{W}^{1,2}(\Omega). \end{aligned}$$

Lze řešit např. užitím $u = w + u_0$, kde $u_0 \in \dot{W}^{1,2}(\Omega)$:

$$\int_{\Omega} \nabla u_0 \cdot \nabla v \, dx = \int_{\Omega} f v \, dx - \int_{\Omega} \nabla w \cdot \nabla v \, dx \quad \forall v \in \dot{W}^{1,2}(\Omega).$$

---

¹Obsahuje jen funkce s nulovou stopou na Γ .

Obecná Neumannova okrajová podmínka, říká se jí **nestabilní** a neovlivňuje prostor funkcí,² objevuje se ve slabé formulaci.

Klasické řešení úlohy: najít $u \in C^2(\Omega) \cap C^1(\overline{\Omega})$, aby

$$-\Delta u = f \text{ v } \Omega \subset \mathbb{R}^2,$$

$$\frac{\partial u}{\partial \nu} = h \text{ na } \Gamma.$$

Při aplikaci Greenovy věty na cestě od (1) k (2) zjistíme, že
 $-\int_{\Gamma} (\partial u / \partial \nu) v \, dS = \int_{\Gamma} h v \, dS.$

Slabé řešení úlohy: Hledáme funkci $u \in W^{1,2}(\Omega)$, pro niž

$$\int_{\Omega} \nabla u \cdot \nabla v \, dx = \int_{\Omega} f v \, dx + \int_{\Gamma} h v \, dS \quad \forall v \in W^{1,2}(\Omega). \quad (5)$$

Poznámka: Povšimněte si, že $v = \text{konstanta} \in W^{1,2}(\Omega)$.

Z (5) pak plyne nutná podmínka pro existenci řešení:

$$0 = \int_{\Omega} f \, dx + \int_{\Gamma} h \, dS$$

---

²Není omezení na nulovou stopu na hranici Γ .

Obecná Newtonova okrajová podmínka, říká se jí **nestabilní** a neovlivňuje prostor funkcí,³ objevuje se ve slabé formulaci. Klasické řešení úlohy: najít $u \in C^2(\Omega) \cap C^1(\overline{\Omega})$, aby

$$-\Delta u = f \text{ v } \Omega \subset \mathbb{R}^2,$$
$$\frac{\partial u}{\partial \nu} + \alpha u = h \text{ na } \Gamma.$$

Při aplikaci Greenovy věty na cestě od (1) k (2) zjistíme, že $-\int_{\Gamma} (\partial u / \partial \nu) v \, dS = \int_{\Gamma} \alpha u v \, dS - \int_{\Gamma} h v \, dS$.

Slabé řešení úlohy: Najít $u \in W^{1,2}(\Omega)$, aby $\forall v \in W^{1,2}(\Omega)$

$$\int_{\Omega} \nabla u \cdot \nabla v \, dx + \int_{\Gamma} \alpha u v \, dS = \int_{\Omega} f v \, dx + \int_{\Gamma} h v \, dS.$$

---

³Není omezení na nulovou stopu na hranici Γ .

Příklad v 1D (obecná Dirichletova OP): Okrajová úloha

$$\begin{aligned} -u'' + e^x u &= \cos x \quad \text{v } (0, 3), \\ u(0) &= 1, \quad u(3) = -5. \end{aligned}$$

Zvolíme například $w(x) = 1 - 2x$, tj. $u = u_0 + w$, navíc dokonce $u'' = u_0''$. Pak OÚ pro neznámou funkci u_0 :

$$\begin{aligned} -u_0'' + e^x(u_0 + w) &= \cos x \quad \text{v } (0, 3), \\ u_0(0) &= 0, \quad u_0(3) = 0. \end{aligned}$$

Slabá formulace: Najít $u_0 \in \dot{W}^{1,2}(0, 3)$, aby $\forall v \in \dot{W}^{1,2}(0, 3)$

$$\int_0^3 (u_0'(x)v'(x) + e^x u_0(x)v(x)) \, dx = \int_0^3 (\cos x - e^x(1-2x))v(x) \, dx.$$

Řešení původní úlohy je $u = u_0 + 1 - 2x \in W^{1,2}(0, 3)$.